

זכרון עולם

האשה
החשובה ודפית
צדקה וחסד

**מרת
ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

**מאורות
הדף היומי**

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד

משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש

למגידי שיעור "דף היומי"

חולם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

בס"ד, י"ז אלול תשפ"ג **מסכת קידושין כ"א-כ"ז ♦ כלים כ"ד, י"ד - כ"ה, א'** גליון מס' 1267

השבוע בגליון

חסיונות לרופאים ♦
קדיחת שיניים ברשלנות ♦

♦ הסרת אצבעו המיותרת של תינוק כהן
♦ לפני יותר ממאה וחמישים שנה
♦ עגל חסר עין
♦ רופא שהתרשל ועקר שן בריאה
♦ אחריותו של רופא לשלום המטופל

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

החזנים כבר מצחצחים את גרונותיהם. מי ב... ומי ב...
מי יודע.
בימים אלו היה הצדיק רבי לוי יצחק מברדיצ'וב
תר אחר סגוריה לעם ישראל, ומימיו ועד ימינו
השתמרו צדור מעשיות ועובדות על יהודים נפלאים.
שיפורם עבר מדור לדור בזכות רבי לוי יצחק.
לו היה רבי לוי יצחק מברדיצ'וב חי בימינו, דומה כי
לא היה פוסח על המעשים הנאים, שהם תוצאה
מובהקת של הדף היומי אשר מחולל מהפכה כבירה
בקרב קהילות רבות.

נשמה של יהודי

סיפור מעניין ומרגש על יהודי לומד דף היומי,
שמענו מהרה"ג ר' אמנון בן דוד שליט"א, מחשובי
האברכים בבני ברק.
בעיר צפת מתקיים שיעור הדף היומי בשעה עשר
בלילה. אחד המשתתפים בשיעור עמל קשה מאד
לפרנסתו, עבודת כפיים מפרכת ומאמצת, ובהגיעו
אל השיעור חזר מרץ הוא מתיישב אל כסאו, פותח
בהתרגשות את הגמרא הקדושה ו...נרדם.
התופעה חזרה על עצמה תקופה די ארוכה, עד
שאחד מידידיו דיבר עמו והמליץ לו לנסות לתור
אחר שיעור דף היומי בשעה מוקדמת יותר, שיעור
בו ישתתף אקטיבית.

דף כא/ב ויעשה בעל מום

הסרת אצבעו המיותרת של תינוק כהן

כאשר עבד עברי מבקש להמשיך לעבוד את אדוניו גם לאחר שש השנים שנקצבו בתורה לעבודתו, על אדוניו לרצו את אדוניו במרצע, ובכך נכנסת לתוקף תקופת עבודתו הנוספת של העבד. בסוגייתנו מבואר, כי אלמלא דרשה מיוחדת של פסוק בתורה, אפשר היה לרצו את אדוניו של עבד שהוא כהן, אף על פי שרציעת אדוניו גורמת לו מום הפוסלו מעבודה בבית המקדש.

לפני יותר ממאה וחמישים שנה נולד לכהן תינוק בעל שש אצבעות. האצבע השישית שצמחה על האגודל נראתה כאצבע רגילה, וכמבואר בגמרא (בכורות מה/ב), במקרה זה אין התינוק נחשב כבעל מום, והוא כשר לעבודת בית המקדש לכשיגדל.

ביום מן הימים הגיע לעירו של התינוק רופא שהתמחה בהסרת מומים וגידולים, ולאחר שבדקו טען שהוא מסוגל להסירה ממקומה לצמיתות. אולם האב שהיה יהודי ירא שמים חשש שמא אסור לעשות כן, שהרי כהן שנחסר אבר מגופו נחשב כבעל מום, ויש לדעת אם רשאי האב להורות לרופא שיעשה את בנו לכהן בעל מום.

השואל אשר הפנה את השאלה אל בעל שואל ומשיב, העלה בדבריו כי לכאורה אין כל איסור לעשות כהן לבעל מום, שהרי מפורש בסוגייתנו, כי אלמלא דרשה המיוחדת של התורה, רשאי היה אדוניו של עבד כהן לרצו את אדוניו, אף על פי שברציעה זו הוא גורם לעבד להיות בעל מום. אולם בעל שואל ומשיב (מהדורה א' חלק ג' סימן ט"ז) דחה ראייה זו מדברי רש"י בסוגייתנו (ד"ה ויעשה בעל מום), הכותב: "והלא **רציעה מצווה היא**". כלומר: רק משום שמצווה על האדון לרצו את אדוניו העבד הוא רשאי לעשותו בעל מום, אולם כאשר אין זו מצווה, אסור לעשות כן. אף על פי כן הכריע בעל שואל ומשיב, כי האב רשאי להורות לרופא להסיר את האצבע הנוספת, שכן, מאחר שבעוונותינו הרבים אין בית המקדש קיים והכהנים אינם יכולים לעבוד בעבודת הקודש, אין איסור להטיל מום בכהן, כיוון שהכהנים החיים בימינו מעולם לא נכנסו לקדושתם באופן מעשי, והטלת מום בהם אינה נחשבת כהורדתם מקדושתם. כהוכחה לדבריו הוא מציין, כי הרא"ש והרמב"ן אינם מזכירים את הלכות מומי הכהנים כלל, הרי לנו שעניין זה אינו שייך בימינו.

זעילוי נשמת

ה"ר **יוסף גלדצהלר** ז"ל
ב"ר יהודה לייב ז"ל נלב"ע י"ט באלול תשל"ד
תנצב"ה
הונצח ע"י בנו הר"ר **לוסיאן גלדצהלר** ומשפחתו שיחיו

זעילוי נשמת

ר' **יחזקאל מונדרר** ז"ל
בן אברהם ז"ל
נלב"ע כ"ב באלול תשנ"ג
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **איטה רבקה סקורניק** ע"ה ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע כ"ב באלול תשל"ט **תנצב"ה**
הונצחה ע"י ידידנו פרופ' הר"ר **יהודה גבריאל סקורניק** ומשפ' שיחיו - ת"א

דף כד/ב א"ר ששת הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה

עגל חסר עין

מבואר בסוגייתנו שעבד כנעני יוצא לחירות כאשר אדוניו מטיל מום באחד מעשרים וארבעה ראשי אבריו. רב ששת מבאר שגם אם אדונו של עבד סומא עקר את עינו הוא יוצא לחירות, אף על פי שחוש ראייתו היה פגום בלאו הכי, מאחר שהחסרת העין, שהיא אבר, מוציאתו לחירות.

כמצווה בתורתנו, דינו של עגל בכור לעלות לקרבן. אולם בימינו שאי אפשר להקריבו, על בעליו להשהותו עד שיפול בו מום שפוסלו לקרבן, ואז ניתן לאוכלו (שולחן ערוך יו"ד סימן ש"ו סעיף ה').

מעשה בפרה מבכירה שהמליטה עגל, ובעליו היהודי לא עמד בפיתוי וסימא את עינו מתוך מחשבה שבכך הוא פוסלו מהקרבה על גבי המזבח וממילא הוא יהיה רשאי לשחוט את העגל וליהנות מבשרו. אולם החכם שהוזמן לבדוק האם אכן נפסל העגל, קבע, כי למרות מומו עדיין מצווה בעליו להותירו כמות שהוא עד שיפול בו מום נוסף מעצמו, שכן קנסו חכמים את המטיל מום בבהמתו במזיד, שלא יאכלנה עד שיוטל בה מום אחר מאליו, משום שעבר על איסור התורה להטיל מום בקדשים.

לאחר זמן מה הזדמן ערבי שכן לביתו של היהודי, וכאשר הוא הבחין בעיניו העוורות והפצועות של העגל הרך, הוא עקן ממקומן כדי שיגלידו פצעיו במהרה. עתה, היה על החכם להכריע, האם עקירת עין נטולת כושר ראייה נחשבת כהטלת מום, או שמא מאחר שהעין לא שימשה למאומה, אין חסרונה נחשב כהטלת מום. בעל תורה לשמה (סימן ש"ט), הכריע, כי עתה העגל מותר באכילה. זאת, על פי דברי רב ששת בסוגייתנו, שעבד כנעני יוצא לחירות גם כאשר אדוניו עוקר את עינו העיוורת. הרי לנו, כי עקירת אבר נחשבת כהטלת מום, גם כאשר אותו אבר נטול כושר פעולה.

דף כד/ב תנו רבנן הרי שהיה רבו רופא

רופא שהתרשל ועקר שן בריאה

בסוגייתנו נחלקו רבן שמעון בן גמליאל וחכמים, אם עבד כנעני שטופל בשיניו על ידי אדונו הרופא, ובמהלך הטיפול נפלה או נעקרה אחת משיניו יוצא לחירות ככל עבד כנעני היוצא לחירות אם אדוניו מחסר אחד מעשרים וארבעה ראשי אבריו. לדעת רבן שמעון בן גמליאל, הואיל והאדון לא התכוון להזיק לעבדו, אין העבד יוצא לחירות. אולם לדעת רבנן, וכך נפסק להלכה (שולחן ערוך יו"ד סימן רס"ז סעיף ל"ו), אף על פי שכוונת האדון לטובה, העבד יוצא לחירות בעקירת השן.

אחריותו של רופא לשלום המטופל: בעקבות סוגיה זו מתעורר הנידון, אם רופא שגרם נזקים במהלך טיפול חייב לפצות את החולה. תחילה יש להדגיש את דברי הרמב"ן (תורת האדם עמוד מ"א), שהתורה נזקקה לתת רשות לרופא לרפא (ברכות ס/א), כדי לזרזו לבל יחשוש לעסוק במקצועו מחמת הטעויות הגורליות העלולות להגרם במהלך הטיפול הרפואי, אלא עליו למלא את שליחות המצווה שזכה בה. באשר לחובתו של הרופא לפצות את מטופליו שניזוקו על ידו, יש לבדוק כיצד אירע הנזק, כפי שיבואר להלן.

כתבו הטור והשולחן ערוך (יו"ד סימן של"ו), כי מי שידעויותו ברפואה אינן מושלמות אינו רשאי לעסוק ברפואה, ואם הזיק תוך כדי פעילותו, עליו לפצות את המטופל. אולם, אם רופא מוסמך טעה והזיק לחולה, פטור הוא בדיני אדם וחייב בדיני שמים. ועל כן, אף על פי שהחולה אינו רשאי לתבוע פיצוי על הנזק שאירע לו, אם הרופא רוצה לצאת ידי שמים עליו לפצות את החולה.

חסינות לרופאים: בטעם הדבר מבאר הרשב"ץ (תשב"ץ חלק ג' סימן פ"ב), שמעיקר הדין, גם חולה שנפגע בשוגג על ידי רופא רשאי לתבוע פיצויים, שהרי "אדם מועד לעולם, בין שוגג בין מזיד" (בבא קמא כו/א). ברם, מפני "תיקון העולם", קיבלו הרופאים חסינות מפני תביעה בבית דין על נזקים ופגיעות שנגרמו בשגגה, כי אם יתאפשר לחולים לתבוע את הרופאים על שגגותיהם, עלולים הרופאים להימנע ממתן סיוע רפואי לחולים, מחשש מפני תביעות עתידיות במקרה של טיפול כושל.

קדיחת שיניים ברשלנות: אמנם, כאשר רופא התרשל בתפקידו ועקב כך נגרם נזק לחולה שטופל על ידו, כגון, רופא שיניים שקדח בשן בריאה לחלוטין, או שעקרה מן השורש, במקום לטפל בשן שנזקקה לטיפול, חייב הרופא לפצות את מטופלו, והחולה גם רשאי לתבוע את הרופא בבית דין, משום שלרופאים לא ניתנה חסינות מפני תביעות על מקרי רשלנות כה חמורים, שהרי התבוננות קלה של הרופא היתה מונעת טעות חמורה זו. טעות מעין זו מצד הרופא נחשבת כפשעיה שלגביה לא ניתנה חסינות (שו"ת שבט הלוי חלק ד' סימן קנ"א).

תרופה שגרמה להרס בריאותו של חולה: יש לדון, האם יש להבדיל בין נזק רפואי שנגרם בידיים, כגון, על ידי ניתוח וכדומה, לבין נזק שנגרם על ידי תרופה. לדעת הרשב"ץ (שם), רופא שאינו עוסק

הוא נענה להמלצת ידידו, נפרד מחבריו לשיעור הדף היומי בערב, והחל ללמוד דף היומי בצהרים. בעיצומו של יום הגוף עוד לא כורע לחלוטין תחת הנטל, ועצם הידיעה שעוד עבודה רבה לפניו, אינה מניחה לו לעצום עיניים.

מה רבה, איפוא, היתה הפתעתם של משתפיי השיעור הלילי, כאשר לאחר כחודש ימים שב מיודעיו להשתתף בשיעור. הם לא שאלו מאומ. אחדים מהם הרהרו בינם לבין עצמם, כי ככל הנראה איבד את מקום עבודתו, ושוב אינו עייף כל כך. ברם, השערות התבדתה כעבור דקה מתחילת השיעור...

לאחר ארבעה ימים לא התאפק אחד הלומדים, פנה בעדיניות אל מיודעו וביקש לברר מה זה ועל מה זה.

התשובה שהוא קיבל הרטיטה את לבו, כמו גם את לב כל מי ששמעה לאחר מכן. היהודי סיפר, כי אכן הוא ממשיך להשתתף בשיעור החדש, בצהרים. אולם, הוא הצר על כך שילדיו מפסידים את שיעור הדף היומי שלו. מאי משמע? עד כה, ברבע לעשר בערב, כאשר כל בני הבית מכונסים בו, ההמולה רבה, כולם מדברים עם כולם, הייתי אני שולף את הגמרא מהארון, נפרד לשלום מכולם והולך. יום אחר יום הם ידעו: "אבא הולך ללמוד הדף היומי". מאז שהתחלתי ללמוד בצהרים הם איבדו את הקשר המוחשי עם התורה. הם יודעים, אבל הם לא רואים, הם מבנים, אבל הם אינם מרגישים. **החלטתי,** איפוא, כי אמשיך ללמוד בשיעור הדף היומי בצהרים, בשביל הנשמה שלי, ולשיעור הדף היומי בערב אמשיך ללכת, בשביל הנשמה של הילדים שלי.

נשמה של יהודי.

★ ★ ★

המעשה הבא הגיע עדינו מיישוב צפוני.

שבת פרשת מטות. שעת אחר צהרים מוקדמת. **שמש** רותחת נגלתה במלא עוזה מבעד שמים צלולים, ובבית המדרש האווירה ממוזגת. נערי חמד לצידם של לומדים ותיקים, יושבים ושוקדים על התורה. המזגן בחדר השיעורים, פועל במלוא עוזו וממזג בין חום התורה הרצוי לחום השמש. **השעה** 14:35. המזגן דולק, דולק, דולק... להבה שפרצה מקרבינו בישרה באופן שאינו משתמע לשני פנים על העומד להתרחש. הלהבה הנוספת החרידה מרבצם את אלו שלקו בהלם, והלב כמעט

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

"... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה
הג"ר קניבסקי זצוק"ל

מרן ראש הישיבה
הג"ר אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764 *

פסק מפעום. המבנה הטרומי, על כמות הספרים העצומה שבתוכו, עמד לעלות באש.

ספרי התורה חולצו במהירות. בתוככי חדר עזרת הנשים, המשמש גם כמקום שיעור הדף היומי, ערם מאן דהוא את עשרות הגמרות של מאורות הדף היומי, ומילטן בבהילות. העשן הפך סמיך ושחור, רצפת הפי. וי. סי. החלה מתלקחת, והצריף עמד בסכנת כליון.

כעבור ארבעים וחמש דקות, הופיע נכרי אפוף שינה, ושיטק את השריפה. בית המדרש נותר מפויח ועשן, אך עומד על תלו, בחסדי שמים.

בשעה ארבע אחר הצהרים, "פתחו שולחן" מחוץ לבית הכנסת, שולחן של שבת. גמרות מסכת שבת, אודות מוצלות מאש, הונחו על השולחן, ולעיני קהל סקרנים, שקעו לומדי השיעור בסוגיית הגמרא.

על שיעור לא מוותרים!!!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספ. 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף כא/ב דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע

בגלל ההיתר נסתלק היצר הרע

פירש הרבי רבי השי"ל: דרכו של היצר להסית אדם להיתר את האסור. כאן, שהיתרתה תורה, כבר אין היצר הרע מסית...

זוהי כוונת התורה בהיתר יפת תואר... (קהלת משה).

דף כא/ב אלא כנגד יצר הרע

מצילה מחטא בלבד

פירש חתם סופר זצ"ל בשם רבי בצלאל רנשבורג זצ"ל:

מטרת האשה היא, כדברי הגמרא (יבמות סג/א) "שמגדלת בנינו [לתורה] ומצלת אותנו מן החטא". יפת תואר הלא תוליד בן סורר ומורה, כמו שאמרו חז"ל, ונמצא שאינה אלא להציל מהחטא... (חתם סופר על התורה, קמא).

דף כב/ב און ששמעה קולי על הר סיני

זמן העונש

ולמה לא ירצע מיד כשנמכר?

אין עונשים אדם פעמיים! המכירה היא גופה עונש ואין להוסיף עליה. רק כאשר הוא חפץ להוסיף עליו עבדות מרצונו הטוב ללא תמורה, או אז יענש כראוי לו... (כלי יקר).

דף כב/ב און ששמעה

רק האזון שמעה

הכוונה היא שהאזון שמעה לבדה, אך לשאר האיברים, דהיינו לכלל מעשה, לא הגיע הדבר... (הר צבי, משפטים).

דף כד/א יוצא בשן ועין.

היסורים ממרקים את האיברים

הגמרא במסכת ברכות (ה/א) מקישה ומשווה בין יסורים שבאים על האדם לבין יציאתו של עבד כנעני לחרות, ואומרת, כי אם עבד כנעני יוצא לחרות כאשר עינו או שינו ניזוקו, קל וחומר שיסורים הבאים על כל גופו של האדם ממרקים אותו מעוונותיו.

ברפיו פיזי, אלא ברקחת סמים ומשקים שאמורים לרפא, אינו חייב לפצות את מטופליו על נזקים שנגרמו להם כתוצאה מנטילתם. שכן, אם ניקח כדוגמא רופא שבטעות ידו הוסטה קמעא במהלך ניתוח ונגרם נזק לחולה, לאחר מעשה הוא עצמו מודה כי ראוי היה שהניתוח ייעשה באופן אחר, ולפיכך למרות שהוא פטור מדיני אדם, אם הוא רוצה להיות נקי כלפי בוראו, עליו לפצות את החולה. לעומת זאת, רופא שבדק חולה ולפי מצבו הרפואי הוא התאים לו מרקחת תרופות, שבדיעבד התברר כי הזיקה לחולה, יכול לומר: "גם אם הייתי בא אלי היום, הייתי נותן לך אותה תרופה בדיוק, כי מצבך הרפואי מחייב נטילת תרופות אלו האמורות לרפא אותך, ואין זו אשמתו שגופך הגיב באופן שלילי לתרופות הללו", ולפיכך הוא פטור גם מדיני שמים.

אמנם, ברכי יוסף (הובא בשבט הלוי שם), מציין כי לא מצאנו פוסקים נוספים שמחלקים בין המקרים, ולדבריו, גם רופא שהזיק על ידי תרופה אינו פטור מדיני שמים. על דבריהם מוסיף הגר"ש וואזנר זצ"ל (שם) כי בימינו, כאשר בפני הרופאים עומדות אפשרויות רבות ומשוכללות לאיבחון מצב החולה, גם הרשב"ץ יודה, כי יש לבדוק היטב האם רופא שנתן תרופה שאינה מתאימה, פטור ממתן פיצוי למטופלו, שהרי בידיו לבדוק את מצבו הבריאותי.

דף כד/ב הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור

הנחת תפילין על יד משותקת

בסוגייתנו מבואר, כי אדון שהכה את עבדו הכנעני על ידו, וכתוצאה ממכה זו היד חלתה והתייבשה, אין העבד יוצא לחירות אם ניתן לרפא את ידו ולהשיבה למצב תקין. משמע, איפוא, כי אם ידו המוכה של העבד אינה ברת ריפוי והיא תיוותר מיובשת לעולם, נחשב הדבר כאילו נקטעה ידו והוא יוצא לחרות.

על פי זה כתבו האחרונים (חסד לאברהם סימן נ"א), כי דינו של אדם שידו השמאלית התייבשה והרופאים קבעו שאין דרך לרפואתה, כדינו של מי שידו השמאלית נקטעה, שנחלקו הפוסקים אם לא יניח תפילין כלל, או שיניח תפילין על יד ימינו בלא ברכה (משנה ברורה סימן כ"ז ס"ק ו'). אמנם, כתב בעל אבני נזר (שו"ת, או"ח חלק א' סימן א'), כי גם כאשר היד התייבשה ואין אפשרות לרפאה, יש לבדוק היטב אם אכן היד מיובשת לגמרי עד שהיא נחשבת כמי שכלל אינה מחוברת אל הגוף. בדיקה זו, כתב בעל האבני נזר, יש לעשות על ידי דקירת היד המיובשת. אם בעקבות הדקירה לא יוצא דם, יש לקבוע כי היד מיובשת לחלוטין, ואין להניח עליה תפילין. אולם, כל עוד יוצא דם ממקום הדקירה, אין להחשיבה כמי שנקטעה מגוף האדם, ויש להניח עליה תפילין (עיי"ש, שהוכיח כן מדברי הרשב"א בסוגייתנו).

ההבדל בין יד משותקת ליד מיובשת: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח חלק א' סימן ח'), אשר נדרש לדון באדם שלקה בשיתוק בידו, פסק כי יש הבדל יסודי בין יד מיובשת לבין יד שלקתה בשיתוק, משום שיד יבשה היא עצמה חולה וחיותה פוסקת, כפי שמוכח מן העובדה שלאחר דקירתה אין דם יוצא ממנה. אולם, מחלת השיתוק אינה חיסרון באבר המשותק, אלא במוח ובמערכת העצבים שאינם מסוגלים לפקד עליה כראוי, ועקב כך שרירי היד אינם פועלים, אך ביד עצמה יש חיות כבכל יתר האברים, ועל כן יש להניח עליה תפילין. הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מוסיף ומספר, כי הוא זוכר שגם אביו זצ"ל, אשר לקה בשיתוק בשבעת החודשים האחרונים לחייו, הניח תפילין על ידו השמאלית המשותקת.

דף כו/א במקום שכותבין את השטר

האם חובה לרשום מכירת דירה בטאבו?

האם אדם שמכר את דירתו, רשאי לחזור בו מן המכירה כל עוד הקונה לא רשם אותה בלשכת רשם המקרקעין [טאבו] על שמו? בשאלה זו נחלקו הפוסקים, כאשר מקור מחלוקתם הוא מדברי סוגייתנו, כדלהלן.

מבואר בסוגייתנו, כי אף על פי שקרקע נקנית בכסף, במקומות שבהם נהוג לכתוב שטר על קניית הקרקע, אין היא עוברת לרשות הקונה עד לכתיבת שטר, אפילו אם הקונה נתן למוכר כסף עבור הקרקע. טעם הדבר: לאחר שהורגלו שלעסקת מקרקעין מתלווה שטר המעיד עליה, אין הצדדים גומרים בדעתם על המכירה עד לכתיבתו (רש"י ד"ה לא קנה), וכך גם נפסק להלכה (שולחן ערוך חו"מ סימן ק"צ סעיף ז').

מזה שנים רבות, הונהגו "ספרי אחוזה", או כפי שהם מכונים בימינו "טאבו" [טאבילאציע בלשון השו"תים] לרישום כל עסקה הקשורה במקרקעין. לכאורה, על פי המבואר בסוגייתנו, כל עוד שמכירת דירה או קרקע לא נרשמה בטאבו, היא לא חלה, כפי שבזמן הגמרא לא חלה המכירה במקומות שבהם נהוג לכתוב שטר מכירה. האם כך הדין בימינו, כאשר נוהגים לרשום את העברת

הבעלות בטאבו - האם המוכר והקונה אינם גומרים בדעתם לבצע את העסקה, בטרם רישומה בטאבו (דברי מלכאל ח"ד קמ"ג ועוד רבים)?

מקומו של התנור לא נרשם בטאבו: לפני שנים רבות בניו של יהודי שהלך לעולמו גילו כי שכנו של אביהם בנה את תנור החורף הגדול שלו בפינת חצר ביתו של אביהם. כאשר הם ביקשו ממנו לפרק את התנור ולסלקו משטחם טען השכן, כי זה מכבר הוא קנה מאביהם את חלק החצר עליו עומד התנור. הא ראה, שהוא יושב ומחזיק בקרקע זה מספר שנים ואיש לא ערער על כך.

לעומתו טענו הבנים, כי מאחר שמכירת הקרקע לא נרשמה בטאבו, היא לא חלה מעולם. אולם, הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל (שו"ת אמרי יושר חלק ב' סימן צ"ה) הכריע, כי במקרה זה ודאי חלה המכירה, שכן, אין לך גמירות דעת גדולה מירידת הקונה לקרקע והשתמשותו בה, ובאופן זה אין צורך בטאבו [הוא הדין והוא הטעם בכל עסקת מקרקעין, שלאחר כניסת הקונה לנכס שנרכש שוב אין הקונה נזקק לטאבו כדי שהקניין יחול].

במקרים מסוג זה, אין אפשרות לבטל את המכירה גם אם היא לא נרשמה בטאבו. אולם מה לגבי מקרים אחרים?

חזון איש זצ"ל (ח"מ ליקוטים סימן ט"ז) סובר, כי די בחתימת הצדדים לעסקה על חוזה כדי לסיים את המקח. טעמו: על פי המבואר בראשונים (רשב"א קידושין כו/א), כי דברי גמרתנו שאין קניין חל עד שלא כתבוהו בשטר אינם מדין תורה אלא חכמים הם שקבעו שהקניין לא יחול משום שהקונה לא גמר בדעתו. לפיכך, דווקא כתיבת אותו שטר שאליו כוונו חכמים, שהוא השטר שמועיל מדין תורה לקנות קרקע, היא המעכבת את הקניין, אולם, אין באפשרות הסדרים שונים שהונהגו על ידי חוקי המדינות, לעכב את חלותו של קניין מן התורה. לדעתו, הסכימו רוב הפוסקים (עין גם מנחת יצחק חלק ו' סימן ק"ע, ועין דעות הפוסקים והרחבת היריעה בספר מעדני ארץ שביעית סימן י"ח).

מכירת קרקע לנכרי: לנידון זה, אם הקרקע עוברת לבעלות הקונה מיד עם חתימת השטר גם טרם רישום העסקה בטאבו, ישנן השלכות רבות הנוגעות גם לדיני איסור והיתר. כגון, כאשר יהודי מוכר קרקע לגוי, עליו לדעת אם הוא עדיין חייב בהפרשת תרומות ומעשרות גם לאחר חתימת החוזה ביניהם, לפני רישום המכירה בטאבו. לכאורה, הרי הוא פטור מכך, שהרי לדעת רוב הפוסקים חתימת החוזה היא הקובעת ולא הרישום בטאבו.

אולם, כתב החזון איש זצ"ל (בבא קמא סימן י' ס"ק ט'), כי שונה מכירת קרקע לנכרי, מאחר שעל פי חוקי הנכרים אין המכירה תקפה כל עוד לא נרשמה בטאבו. לפיכך, כיוון שהנכרי אינו מתחשב כי אם בחוקיו שלו ולא בדיני תורת ישראל, נחשב היהודי כבעל הקרקע עד רישומה על שם הנכרי והיהודי חייב בהפרשת התרומות והמעשרות.

הגר"ח שמואלביץ זצ"ל עומד על מהותו של הקשר, הבלתי נראה, לכאורה, בין אופן שחרורו של עבד כנעני, לבין יסורים הבאים על האדם.

במדבר נאמר (הובא בבעה"ט על התורה שמות כא/כו), כי עבד כנעני יוצא לחרות בשן ועין, משום שחם אבי כנען חטא בפיו ובעיניו (בראשית ט/כב): **"וירא חם... ויגד לשני אחיו, ולפיכך, עבד כנעני שלקה באחד מאבירים אלו שבהם חטא אבי השושלת, יוצא לחירות כי נתמקרו חטאיו. קל וחומר, למתייסר בכל גופו, שעוונותיו שנעשו ברמ"ח איברים יתמקרו על ידי היסורים המתרגשים על כל גופו... (שיחות מוסר תשל"ב, י"ט).**

דף כו/א במוכר שדהו מפני רעתה
קניינו של המן

כתב החיד"א (ב"כסא דוד' דרוש לפרשת זכור): המן אמר לאחשוורוש - "אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים כסף אשכול... ולמלך אין שווה להניחם". פירושו: הוא רצה לקנות את היהודים בשטר - "יכתב לאבדם". אולם הרי שטר אינו קונה בלא כסף, כאמור בגמרא. לפיכך אמר לו ש"למלך אין שווה להניחם", והרי זה כמוכר שדהו מפני רעתה שהמכירה חלה בשטר לבדו...

לעילוי נשמת

הר"ר אליהו אלעזר ז"ל

ב"ר יוסף ברוך חיים ז"ל נלב"ע כ"א באלול תשנ"ט

תנצב"ה

הנוצח ע"י חתניו שיחיו

עולים על רכבת הלימוד

גל אורן לונדון BSU

ספר לימוד יומי
תור יומי - כ"ג אלול

ספר לימוד יומי
תור יומי - כ"ג אלול

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < עכשיו > 3029*

מצטרפים לאלפי הלומדים קטעי גמרא, משנה והלכה
מדי יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום. זוהי ההזדמנות לקבוע
'עיתים לתורה'. לומדים כמה דקות וחוזים בסיפוק רוחני עצום!

לתרומות והנצחות משה טרייטל טל: 03-5775307
מוקד ההזמנות: 1-700-500-151

ת.ד. 471 בני-ברק | טל: 03-5775333 | פקס: 03-7601020
E-mail: meorot@meorot.co.il | דוא"ל:

מאורות הדף היומי

